

DEİK Türk-Azerbaycan İş Konseyi Başkanı Cengiz Gül

Azerbaycan'da yatırım avantajlı

Kafkas ülkeleri arasında en önemli ekonomik ve ticaret ortağımız olan Azerbaycan, aynı zamanda Kafkasların ekonomik, siyasi açıdan en istikrarlı ülkesi konumunda. Bu durum yatırım ortamını da etkilemekte ve Türk iş çevrelerine önemli imklanlar sunmakta. Haydar Aliyev zamanında başlatılan reformları, 2003'te cumhurbaşkanlığı görevine gelen Haydar Aliyev'in oğlu İlham Aliyev sürdürmekte. Reformlar sayesinde Azerbaycan, kısa dönemde yabancı sermaye için daha fazla ümit vaad eden, büyük bir pazar niteliği kazanmış durumda. DEİK Türk-Azerbaycan İş Konseyi, 1991'de oluştuğu günden bu yana iki ülke arasında ticari ilişkilerin güçlenmesi için faaliyet göstermekte. İş Konseyi'nin Türk tarafı başkanlığı görevini, aydınlatma sektörünün önde gelen kuruluşlarından Gül Elektrik Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Gül yürütmekte. Azerbaycan'ın Hazar Denizi'nde yer alan Şahdeniz sahasından üretilecek gazın Türkiye'ye getirmesi öngörülen ve 2007'nin ilk çeyreğinde tamamlanması beklenen Bakü-Tiflis-Erzurum (Güney Kafkas Boru Hattı) Perojesi'nin, Türkiye'nin enerji koridoru konumu için çok önemli olduğunu vurgulayan DEİK Türk-Kazak İş Konseyi Başkanı Cengiz Gül sorularımızı cevapladı.

Azerbaycan ekonomisi hakkında kısa bir bilgi verebilir misiniz?

Azerbaycan, ekonomisini sektörel açıdan iki ana başlık altında incelemek mümkündür; enerji sektörü ve diğerleri. Yaklaşık yüz yıldan beri Azerbaycan'da ekonominin belkemiği olan enerji sektörü, büyük miktarlarda yabancı yatırım çekmekte. 2004 yılı itibariyle bu sektör, ülkenin tüm ihracat gelirlerinin yüzde seksenini karşılamakta. Bu da Azerbaycan'a giren toplam doğrudan yatırımların yüzde 97'si demek oluyor. Azerbaycan 2005 yılında yüzde 26,2 büyümüş. 2006 yılında yüzde 32,4. 2004'te fert başına yabancıların getirdikleri yatırımlarla 460 dolar zenginleşti. Akıl almaz bir gelişme oluyor. 2020 yılına kadar 100 milyar dolar alt yapı için planlamışlar. Petrolden 20 yıl içerisinde 650 milyar dolar yatırım bekliyorlar. Azerbaycan'ın bir başka şansı daha var. Cumhurbaşkanları İlham Aliyev. Haydar Aliyev oğlunu iyi yetiştirmiş. İlham Aliyev'in iyi bir eğitimi var. Halk İlham Aliyevi çok seviyor. 2020 yılına kadar 100 milyar dolarlık alt yapı yatırımı planlamış bir Azerbaycan, anlaşılıyor ki artık paylaşımını tamamlamış, halkı için çalışıyor. Yani artık beraber bölüşelim diyor. Türkiye, Azerbaycan'daki yabancı sermaye yatırımları içerisinde en büyük yatırımcılardan birisi konumunda.

Azerbaycan ile Türkiye arasında süren ticari ilişkilerimizde öne çıkan sektörler hangileri, bu konuda Azerbaycan tarafından gelen talepleri karşılayabiliyor muyuz?

Türkiye'nin Azerbaycan ile olan ticari ve ekonomik ilişkileri diğer bölge ülkelerine kıyasla oldukça yüksek seviyede olmasına rağmen, mevcut durum ortak bağlara sahip, ortak bir kültürel mirası paylaşan ve aynı dili konuşan iki ülkenin sahip olduğu potansiyeli yansıtmaktan uzak. Türkiye ile ticaret gıda, bileşim, imalat, teks-

DEİK Türk Azerbaycan İş Konseyi Toplantısı BAKÜ

til, inşaat malzemeleri, kimya, sağlık-ilaç, tarım sektörlerine dayalı ticari ilişkilerimiz sürüyor. Azerbaycan'da yatırım yapmış 1200 Türk firması var. Çoğunun ekonomik alanda Türkiye'de bir geçmişleri yok. Fakat önemli işler yapmışlar. Azerbaycan'da yatırım yapan Türk firmalarının büyük çoğunluğu KOBİ'ler. Hatta bir kısmı bire bir iş yapmışlar ve başarılı olmuşlar. Yaklaşık 1200 yatırımcı var. Toplam yatırımları 4,2 milyar dolar. Azerbaycan'a gittiğiniz zaman dil konusunda da pek sıkıntı olmuyor. Birbirimizi anlayabiliyoruz. Azerbaycan'la ilişkilerimize baktığımız zaman Orta Asya ülkelerine göre çok daha iyi, ama istediğimiz noktada değil. Özellikle ekonomik alanda geçen sene önümüze konan rakam bir milyar dolar idi. Bunu aştık ve bu sene için 1,5 milyar dolar olacağına eminim.

Türk yatırımcılar, Azerbaycan'da hangi sektörlere yönelik yatırımlarda bulunuyorlar?

Türkiye, Azerbaycan'daki yabancı sermaye yatırımları içerisinde en büyük yatırımcılardan birisi konumundadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonraki on yıl içerisinde Azerbaycan'da binin üzerinde Türk sermayeli firma kurulmuş. Şu anda bunun yarısı halen faal. Azerbaycan İşverenler Konfederasyonu verilerine göre Haziran 2006 itibariyle Azerbaycan'a girmiş olan Türk sermayesinin toplam tutarı 4,5 milyar dolar. Bu yatırımların 2,2 milyar doları petrol dışı sektörlere yapılmakta, 440 milyon doları da ticaret alanında. Azerbaycan, Türkiye'den tüm dünyaya yapılan sermaye ihracında Hollanda'dan sonra Türk sermayesinin en fazla gittiği ülke konumunda. Söz konusu sermaye transferlerinin yüzde 97,1'lik kısmı Türkiye Petrollerti Anonim ortaklığı (TPAO) tarafından gerçekleştirilmiş. Azerbaycan'da enerji dışı sektörlerde başlıca Türk yatırımcıları; Koç Holding, Bakü Coca-Cola Bottlers Ltd., Azersun Holding, Azercell Telecom, Star Şirketler Grubu, Karel, Ata Holding, Pet Holding, Anşat ve Atilla Doğan Şirketler Grubu, Elif Ltd., Güllüoğlu, Oruçoğlu, Elvan Çikolata sayılabilir.

Yabancı yatırımcılara yönelik devlet desteği var mı, varsa hangi alanlarda?

Azerbaycan bir gün petrolünün biteceğini düşünerek sadece petrol dışındaki sektörlere destek veriyor. Azerbaycan'da özellikle tarım ve ileri teknoloji konusunda yabancı yatı-

Temel Makroekonomik Göstergeler

Göstergeler	2000	2001	2002	2003	2004	2005
GSYİH (milyon dolar)	4,581	5,272	5,707	6,236	7,138	12,261
GSYİH (büyüme yüzde)	11,1	9.9	10.6	11.2	10.2	26.4
Sanai üretim (büyüme yüzde)	6,9	5.1	3.6	6.1	6.0	34.0
Enflasyon (TÜFE, ort.,yüzde)	1.8	1.5	2.8	2.1	6.7	11.6
İhracat (milyon dolar)	1,858	2,079	2,305	2,625	3,743	6,451
İthalat (milyon dolar)	1,539	1,465	1,823	2,723	3,582	4,119
Döviz kuru (ort., $:AZN)	0,89	0.93	0.97	0.98	0.98	0.95
Cari denge (GSYİH'ye oran, yüzde)	-3,2	-0.9	-12.3	-28.3	-30.4	-5.1
Dış borçlar (GSYİH'ye oran, yüzde)	24,4	22.4	23.7	23.5	22.6	17.8

Kaynak : Economist Intelligence Unit, CISSTAT
* Kurla, Yeni Manat olarak hesaplanmıştır.

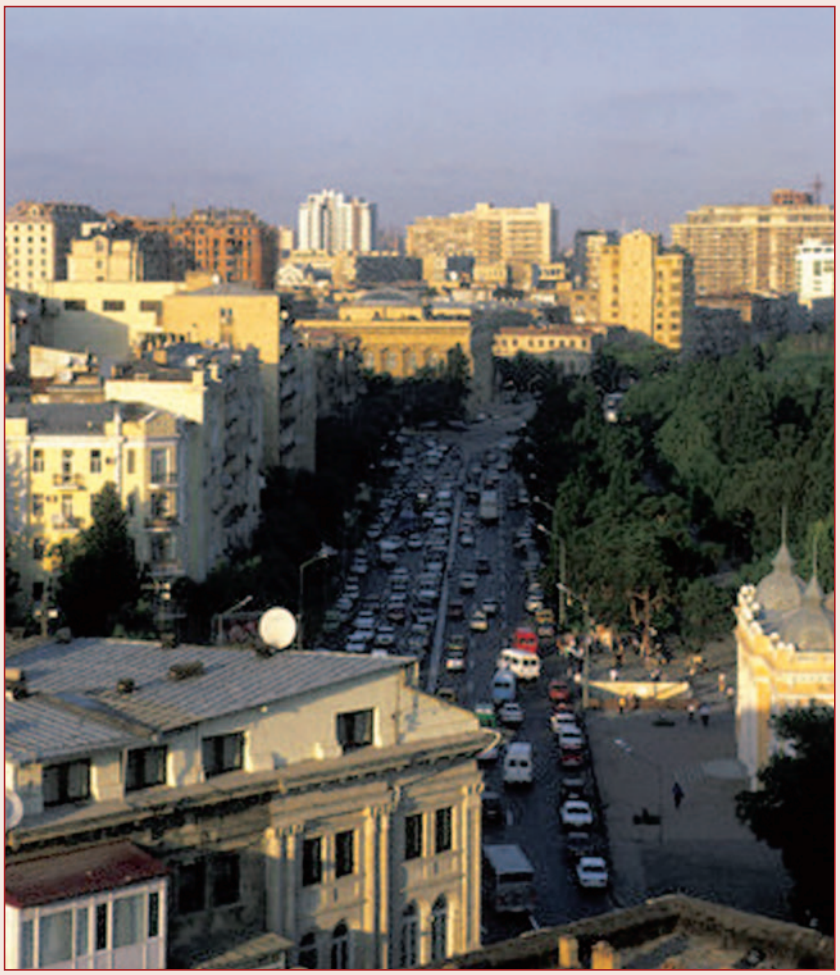
rımcıya büyük destek sağlıyor. Onlar petrol gelirlerine ayırdıkları fon ile alt yapı yatırımlarını planlamışlar. Bu fon sürekli büyüyor. 2011 yılında petrolden sağlanan kaynakla bu fona on bir milyar dolar aktarılacak. Dolayısıyla bu para Azerbaycan'ın alt yapısına harcanacak ve Türk müteahhitleri buradan pay almaya çalışıyorlar. Azerbeycan'daki ekonomik gelişmeleri yakından takip edip istifade etmemiz gerekiyor.

Azerbaycan'dan Türkiye'ye gelen yatırımcılar var mı? Özellikle hangi alanlarda yatırım yapıyorlar?

Aslında çok fazla Azeri yatırımcı yok. Ama yine de ortalamaya bakıldığı zaman Orta Asya'dan en çok gelen yatırımcı Azeriler. Kayıtlı rakkamlara göre yüz civarında Azeri yatırımcı var. Bu firmaların çoğu hizmet sektöründe faaliyet gösteriyorlar. Söz konusu firmaların toplam sermayesi beş milyon dolar civarında ve bu tutar içerisinde Azerbaycan kaynaklı semayenin payı yüzde 85'in üzerinde. Türkiye'de yatırım yapan orta Asya ve Kafkas ülkeleri içerisinde Azerbaycanlı işadamları, hem firma sayısı hem de sahip oldukları sermaye miktarı açısından ilk sırayı; BDT ülkeleri olarak ele alındığında ise Rusya Federasyonu'ndan sonra ikinci sırayı almakta.

Türkiye'nin Azerbaycan ile ekonomik ilişkilerinde geleceğe yönelik projeleri var mı?

Uzun zamandır beklenen Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu inşaatının başlıyor olması, Azerbaycan ile olan ilişkilerimizi ilerletecektir. Bu güne kadar Türkiye-Azerbaycan ticari ilişkilerinde en büyük sıkıntı navlun faktörü oldu. Gürcistan ve İran üzerinden geçiş ücretleri son derece pahalı ver riskliydi. Moskova'dan gelen veya Kayseri'den giden kamyonun bedeli arasında büyük fark vardı. Hatta Hollanda'dan kalkan bir TIR, Türkiye'den kalkan bir TIR'dan daha ucuza gidiyordu. Dolayısıyla Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu bu sıkıntıyı ortadan kaldıracak. İnşaat bu yılın haziran ayında başlayacak ve 2008 yılında bitecek. Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu, Türkiye'yi, Asya ve Avrupa arasındaki yük taşımacılığının ana güzergâhlarından biri haline getirecek. Tamamlandığı takdirde eski çağların en uzun ve bereketli ticaret rotası İpek Yolu'nun modern bir versiyonu haline gelecek.

DEİK Türk-Azerbaycan İş Konseyi olarak çalışmalarınızı değerlendiriseniz kat edilen yolda neler başarıldı?

Aslında TOBB'la beraber bizde yenilendik. Son TOBB yasasıyla birlikte DEİK de resmi bir statü kazandı. Şu anda TOBB'un bünyesinde yasal olarak çalışmaya başladık. TOBB ile beraber DEİK'in özel sektör temsilcilerinin oluşturduğu kurumların hemen hemen hepsi bizim kurucumuzdur. Bütün bu kurumların Türkiye'nin dış ticaretine olan yasal görevlerini DEİK'e verdiler. Dolayısıyla biz de DEİK'le eskiden olduğu gibi gönüllük esasını kaybetmeden bir sivil toplum örgütü olarak çalışıyoruz. Türk-Azerbaycan İş Konseyi kuruluşundan bu yana iki ülke Cumhurbaşkanları ve Başbakan'larının katılımıyla on üç toplantı gerçekleştirdi. İş Konseyi olarak, iki ülkenin ilişkilerini stratejik bir noktaya taşıyacağına inanılan Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Boru hattı Projesini de her türlü platformda destekledik. Türk şirketlerinin enerji dışı sektörlerde de yatırım yapması konusunda yardımcı olma konusunda çalışmalarımızı sürdüryoruz.

Türkiye'de yatırım yapan yabancıların çoğalmasını siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkler aslında yabancı yatırımcı çekebiliyor. Belki çok fazla değil, ama en azından Avrasya'nın birçok ülkesinden gelen birçok yatırımcı var. Demek ki Türkiye istikbal gördükleri pazarlardan bir tanesi. Bunun değişeceğini de düşünmüyorum. Bu değişim İran'a bağlı, Suriye'ye bağlı, Irak'a bağlı, Kafkasya'ya bağlı, Kıbrıs ve Yunanistan'la olan ilişkilerimize bağlı. Eskiden olduğu gibi hepsine "düşman" gözüyle bakarsak akıl almaz bir sıkıntıya gireriz. Son zamanlarda komşularımızla ilişkilerimizin artığını görüyoruz. Sıkı kontrol ettiğimiz kapılarımız, ticaret yapmadığımız kapılarımız ticaret yapmaya başladı. Bunun devam etmesi gerekiyor.

Türkiye, AB üyelik sürecinde bazı kriterlerle karşı karşıya kalıyor. Sanayici olarak AB kriterlerine uyumda zorluklar yaşanıyor mu?

Dünyaya uyum sağlamadan bırakın ekonomiyi hiçbir şekilde yaşama şansınız yok aslında. Yani global sistem, ister beğenin ister beğenmeyin hayatın her alanında sizi etkiliyor. Eski alışkanlıklardan vaz geçmek her alanda olduğu gibi ekonomik alanda da zor oluyor ama dünyada geçerli olan kriterleri ülkenize uygun, aile yaşantınıza uygun hale getirebilirsiniz.

"Azerbaycan ile ilişkileri zedelememeliyiz"

Bizim bu bölgelerde yaptığımız bir yanlış var ve bundan vazgeçmeliyiz. Azerbaycan bağımsız bir Cumhuriyet ve farklı bir devlet olduğunu kabul etmeliyiz. Şu anda çok iyi bir noktaya geldik. Bunu zedelememiz gerekiyor. 1997'den sonra herkes Azerbaycan'a gitmiş, orada yatırım yapmış, iş öğretmeye akıl öğretmeye kalkmışlar. Giden insanların bir kısmının yok denecek kadar bir eğitimi var. Oysa Azerbaycan'daki insanın çok iyi bir eğitimi var. Bir süre idare idare ettiler, sonra gülmeye başladılar. Artık bu sıkıntı vermeye başladı. O yüzden oraya "ağabeylik" yapar gibi gitmek pek hoş olmuyor. Giden insanlar bilmeli ki, Azerbaycan'ın dünyaya bir bakışı var. Türkiye'nin de orda bir yeri var ve Azerbaycan'ın politikasında Türkiye kötü bir yerde değil. Türkiye kardeşlerinin yaşadığı bir yer. Kendi tabirlerine göre "Biz iki devlet, bir milletiz" diyorlar. Ama farklı sınırlar içerisinde yaşayan bir Azerbaycan Cumhuriyeti'ni de kabul edin diyorlar. İki devletin farklı çıkarları olduğu gibi, ortak çıkarları da vardır. Ama bu her konuda ortaklık getirmez. Biz Azerbaycan'dan uluslararası konularda çok iyi destek aldık. Bizde tabi ki Azerbaycan'ın dünyaya açılmasında çok büyük destek verdik. Olması gereken de bu zaten.

Dolayısıyla uyum içerisinde olabilmek önemlidir. AB rahatsız edici de olabiliyor aslında. Çünkü insanların belli alışkanlıkları var. Bunlarla beraber yaşamayı seviyorlar. Fakat başka açıdan baktığınız zaman da, o kriterleri alışılabilir hale getirmek sizin elinizde aslında. Ekonomik alanda bize özel, bizim geliştirdiğimiz çok şey yok aslında. Dünya geneline baktığınızda genç ve iyi bir ekonomik kadro ki, bu da son zamanlarda oluştu, benim işe başladığım dönemlerde ekonomik anlamda iyi yetişmiş eleman bulmak çok zordu. Dünyayla uyum sağlamak açısından bir sıkıntının olmadığını düşünüyorum. Dünyada belli gelişmeler var. Türkiye'nin kriterleri ile dünyanın kriterlerini bir yerde buluşturmak gerekiyor. Yani o doğruları bizim doğrularımıza adapte edebilmek lazım. Aslında Kriterlere uymamız gerekiyor. Belli sıkıntılar olacak elbette.

Azerbaycan'ın Ticaret Yaptığı Ülkeler (2004)

İhracat	Pay	İthalat	Pay
İtalya	44.7	Rusya	16.2
Rusya Federasyonu	5.8	İngiltere	12.0
Gürcistan	5.2	Kazakistan	6.8
Türkiye	5.1	Türkiye	6.4
İran	4.2	Almanya	5.7
Diğer	35.0	Diğer	52.9
TOPLAM	100.0	TOPLAM	100.0

Kaynak : EIU